

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

PIEKTĀ NODAĻA

LIETA “MARKUS pret LATVIJU”

(Iesniegums Nr.17483/10)

SPRIEDUMS

1.Protokola 1.pants • Tiesības uz īpašumu • Mantas, kas nav saistīta ar noziegumu, konfiskācija kā obligāts papildsods • Īpašuma izmantošanas kontrole, lai nodrošinātu soda samaksu • Izpilde, pamatojoties uz izmeklētāja pirmstiesas izmeklēšanas stadijā pieņemto lēmumu noteikt īpašumam ierobežojumus • Regulējums, kas rada neskaidrību par tiesas kompetenci attiecībā uz konfiskācijas apjomu • Tiesvedības laikā nav sniegts individualizēts izvērtējums attiecībā uz konfiskāciju, nav sniegta samērīguma analīze un nav norādīta konkrēta manta • Skaidrības, paredzamības un nepieciešamo procesuālo garantiju trūkums

STRASBŪRA

2020.gada 11.jūnijs

Spriedums ir stājies spēkā 2020.gada 11.septembrī

Šis spriedums saskaņā ar Konvencijas 44.panta 2.punktu ir kļuvis galīgs. Tajā var tikt izdarītas redakcionālas izmaiņas.

Lietā “Markus pret Latviju”,

Eiropas Cilvēktiesību tiesa (Piektā nodaļa) sanākusi kā palāta šādā sastāvā:

Síofra O’Leary, priekšsēdētāja,
Gabriele Kucsko-Stadlmayer,
Ganna Yudkivska,
André Potocki,
Mārtiņš Mits,
Lado Chanturia,
Anja Seibert-Fohr, tiesneši,

un *Victor Soloveytchik*, nodaļas sekretāra vietnieks,
pēc apspriešanās slēgtā sēdē 2020.gada 24.martā,
pasludina šādu spriedumu, kurš pieņemts šajā datumā:

TIESVEDĪBA

1. Lietas pamatā ir iesniegums (Nr.17483/10), kuru saskaņā ar Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (“Konvencija”) 34.pantu 2010.gada 17.martā Tiesā pret Latvijas Republiku iesniedza Latvijas pilsonis Dainis Markus (“iesniedzējs”).

2. Iesniedzēju pārstāvēja Rīgā praktizējošs advokāts A.Laizāns. Latvijas valdību (“Valdība”) pārstāvēja tās Pārstāve K.Līce.

3. Iesniedzējs apgalvoja, ka visas mantas konfiskācija obligāts papildsods, kā rezultātā tika konfiscēts viņa likumīgi iegūtais īpašums, bija nesamērīga, tādā veidā pārkāpjot 1.Protokola 1.pantu.

4. 2013.gada 14.janvārī iesniegums tika nosūtīts Valdībai.

FAKTI**I. LIETAS APSTĀKĻI**

5. Iesniedzējs ir dzimis 1953.gadā un dzīvo Rīgā.

A. Iesniedzēju notiesājošs spriedums krimināllietā

6. 2006.gada 22.septembrī pret iesniedzēju tika uzsākts kriminālprocess par kukuļņemšanu. 2006.gada 25.septembrī izmeklētājs reģistrēja īpašuma tiesību ierobežojumu 11 iesniedzējam piederošajiem nekustamajiem īpašumiem, uzliekot tiem arestu. Šo lēmumu apstiprināja izmeklēšanas tiesnesis, un tas nebija pārsūdzams.

7. 2008.gada 22.februārī Rīgas pilsētas Centra rajona tiesa atzina iesniedzēju par vainīgu Krimināllikuma 320.panta otrajā daļā noteiktajā nodarījumā par kukuļa pieprasīšanu un mēģinājumu saņemt 80 000 Latvijas latu (aptuveni 114 000 eiro (EUR)). Tika konstatēts, ka viņš kā izglītības iestādes vadītājs ir pieprasījis kukuli no privāta uzņēmuma valdes locekļa,

lai noslēgtu izlīgumu aktīvā civilprocesā. Secinot, ka nav atbildību mīkstinošu vai pastiprinošu apstākļu, tiesa iesniedzējam piesprieda četru gadu brīvības atņemšanas sodu. Tiesa piemēroja arī obligāto papildsodu – mantas konfiskāciju. Konkrēti, kāda manta ir konfiscējama, netika norādīts (skat. zemāk 25.rindkopu par šī soda izpildi).

8. 2009.gada 27.aprīlī Rīgas apgabaltiesa šo spriedumu atstāja spēkā. Tā norādīja, ka iesniedzējam piespriestais sods bija taisnīgs un samērīgs. Ņemot vērā viņa personību un veselības stāvokli, nozieguma apstākļus un nodarīto kaitējumu, sods tika noteikts tuvu Krimināllikuma 320.panta otrajā daļā paredzētajai soda minimālajai robežai. Rīgas apgabaltiesa nesaskatīja pamatu piemērot nosacītu sodu vai sodu zem likumā noteiktās minimālās robežas. Papildsods – mantas konfiskācija netika atsevišķi komentēts.

9. 2009.gada 4.novembrī arī Augstākās tiesas Senāts atstāja šo spriedumu spēkā.

B. Konstitucionālās sūdzības

10. Iesniedzējs iesniedza vairākas konstitucionālas sūdzības, apstrīdot Krimināllikuma 320.panta otrās daļas satversmību. 2010.gada 26.janvārī un 2010.gada 3.martā Satversmes tiesa atteicās ierosināt lietu, uzskatot, ka iesniedzēja sniegtais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams.

11. 2010.gada 17.martā iesniedzējs iesniedza precizētu konstitucionālo sūdzību. Viņš iebilda pret soda nesamērīgo raksturu un apgalvoja, ka visa īpašuma konfiskācija padarīs neiespējamu viņa nepilngadīgā dēla un vecāku ar invaliditāti aprūpi. Turklāt konfiskācijas lēmums skāra arī māju, kas reģistrēta uz viņa vārda, bet kuru izmantoja viņa pieaugušais dēls ar ģimeni. Iesniedzējs apgalvoja, ka obligāta mantas konfiskācija ir pretrunā ar diskriminācijas aizliegumu, tiesībām uz taisnīgu tiesu un tiesībām uz īpašumu, ko garantē Satversme.

12. Attiecībā uz diskriminācijas aizliegumu iesniedzējs sūdzējās par obligātās konfiskācijas nekritiskas piemērošanas raksturu. Viņš apgalvoja, ka tiesām, piemērojot konfiskāciju, jābūt iespējai ņemt vērā attiecīgo personu materiālo stāvokli, lai novērstu nesamērīgu ietekmi. Iesniedzējs uzskatīja, ka notiesātās personas visa īpašuma konfiskācija bija padomju krimināltiesību sistēmas palieka.

13. Attiecībā uz tiesībām uz taisnīgu tiesu iesniedzējs apgalvoja, ka tās ietver tiesības uz taisnīgu sodu. Konfiskācijas obligātais raksturs neļāva tiesām diferencēt un individualizēt sodu un liedza tām ņemt vērā katras lietas īpašos apstākļus. Viņš atzīmēja arī to, ka mantas konfiskācija vairumā gadījumu ietekmēja arī citu personu (radnieku un citu) dzīvi, tādējādi radot situāciju, ka sods tiek piemērots ne tikai personai, kuras vaina konstatēta, bet arī trešajām personām. Turklāt Latvijas normatīvajā regulējumā nav pietiekami skaidru norādījumu attiecībā uz mantu, kas nav konfiscējama.

14. Attiecībā uz tiesībām uz īpašumu iesniedzējs atsaucās uz Satversmes 105.panta ceturto teikumu, kurā noteikts, ka īpašuma piespiedu atsavināšanai jābūt balstītai uz atsevišķu likumu un pret taisnīgu atlīdzību.

C. Satversmes tiesas lēmums

15. 2010.gada 21.aprīlī Satversmes tiesa ierosināja lietu par tiesībām uz īpašumu, kuras paredzētas Satversmes 105.pantā (lieta Nr.2010-31-01). Tā atteicās ierosināt lietu attiecībā uz diskriminācijas aizliegumu un tiesībām uz taisnīgu tiesu. 2011.gada 6.janvārī, pēc lietas dalībnieku un trešo personu apsvērumu saņemšanas, Satversmes tiesa tiesvedību lietā izbeidza.

16. Satversmes tiesa savā lēmumā sašaurināja lietas tvērumu – tā kā pieteikums bija iesniegts tikai iesniedzēja vārdā, tā neņēma vērā apsvērumus attiecībā uz iejaukšanos iesniedzēja radnieku tiesībās. Vienlaikus Satversmes tiesa vērsa likumdevēja uzmanību uz to, ka tas nebija noregulējis, kāda manta nav konfiscējama, kā rezultātā konfiskācijas soda izpilde var aizskart notiesātās personas ģimenes locekļu tiesības. Tā atsaucās uz Ministru kabineta apstiprināto politikas plānošanas dokumentu, kurā bija teikts, ka praksē tiek konfiscēti arī cilvēku mājokļi.

17. Turpinājumā Satversmes tiesa atzīmēja, ka Satversmes 105.pantā paredzētā aizsardzība neattiecas uz īpašumu, kas iegūts prettiesiski. Tomēr mantas konfiskācijas sods nav saistīts ar īpašuma iegūšanas veidu. Apstāklis, ka īpašums ir mantots, saņemts dāvinājumā vai iegādāts, izmantojot notiesātā algu, neliedz to konfiscēt. Šāds sods bija pielīdzināms naudas sodam, jo tā mērķis nebija atsavināt prettiesiski iegūtu mantu, bet gan sodīt notiesāto.

18. Satversmes tiesa atzina, ka konfiskācijas sods ir jāuzskata par iejaukšanos tiesībās uz īpašumu, nevis par īpašuma piespiedu atsavināšanu. Šī iejaukšanās notika saskaņā ar likumu, jo Krimināllikuma 320.panta otrā daļa tika pieņemta atbilstošā procedūrā un kalpoja leģitīmajiem mērķiem: demokrātijas, sabiedrības drošības un citu personu tiesību aizsardzība. Atlika noskaidrot, vai iejaukšanās ir bijusi samērīga ar šiem leģitīmajiem mērķiem.

19. Satversmes tiesa norādīja, ka alternatīvs veids, kādā sasniegt šos mērķus, būtu normatīvā regulējuma attiecībā uz prettiesiski iegūtas mantas konfiskāciju pilnveidošana. Tomēr alternatīvu pasākumu esība pati par sevi nenozīmē, ka likumdevējs būtu pārsniedzis savas rīcības brīvības robežas.

20. Satversmes tiesa atzīmēja, ka bija pretrunīgi viedokļi par precīzu konfiskācijas soda tvērumu. Proti, bija viedokļu pretrunas attiecībā uz to, vai nacionālajām tiesām ir rīcības brīvība individualizēt sodu, lai rezultāts nebūtu nesamērīgs. To demonstrēja tiesu prakse krimināllietās – dažas no tiesām dažkārt bija lēmušas konfiscēt daļu notiesātā mantas, savukārt citas uzskatīja, ka Krimināllikums nepieļauj neko citu, kā vien tikai visas notiesātā mantas konfiskāciju. Tika minēts piemērs, kad notiesājoša

sprieduma par 10 latu (aptuveni EUR 14) kukuļa saņemšanu rezultātā tika konfiscēta visa attiecīgajai personai piederošā manta.

21. Turpinājumā, pamatojoties uz Krimināllikuma 42.panta ceturto daļu, Satversmes tiesa secināja, ka likumdevēja mērķis nebija atņemt visu personai piederošo mantu. Tomēr šajā normā minēto “likumu” tā arī nepieņēma. Praksē tās mantas saraksts, kas nav konfiscējama, tika noteikts, pēc analogijas piemērojot sarakstu ar mantu, kurai nav uzliekams arests. Satversmes tiesa norādīja, ka īpašuma arestam un konfiskācijai ir atšķirīgi mērķi, turklāt tās mantas saraksts, kurai nav uzliekams arests, laika gaitā ir mainījies, piemēram, izslēdzot personas mājokli. Tā arī norādīja uz citiem trūkumiem nacionālajā regulējumā, piemēram, uz neskaidrību par to, vai konfiscējamā manta bija jānosaka, atsaucoties uz nozieguma izdarīšanas, kriminālprocesa uzsākšanas vai pabeigšanas vai soda izpildes laiku. Attiecīgi Satversmes tiesa vērsa likumdevēja uzmanību uz to, ka regulējumā par konfiskācijas kā soda piemērošanu un izpildi ir “būtiski trūkumi”.

22. Satversmes tiesa atzīmēja, ka mantas konfiskācijas sods ir paredzēts par 164 noziedzīgiem nodarījumiem, tāpēc jautājumu par apstrīdētās normas samērīgumu nevar skatīt atrauti. Tas būtu jāizvērtē, analizējot Krimināllikuma vispārīgās daļas normas un to atbilstību Satversmei. Īpaši būtu jāizvērtē šādi jautājumi: kura iestāde un kādā procesā noteica konkrēti, kura manta ir konfiscējama; kā rīkoties mantas, kura apgrūtināta ar civiltiesiskajām saistībām, atsavināšanas gadījumā; vai likums liedz konfiscēt mantu, kura nepieciešama personas pamata tiesību un pamatvajadzību nodrošināšanai; vai notiesātajam noteiktos apstākļos tiek dota iespēja saglabāt savā īpašumā mantu, kas nepieciešama profesionālās darbības turpināšanai; vai mantas konfiskācija atbilst samērīguma principam apstākļos, kad persona var pierādīt, ka manta ir iegūta tiesiski.

23. Tā kā iesniedzējs bija apstrīdējis tikai Krimināllikuma 320.panta otrās daļas, nevis Krimināllikuma normu, kurās konfiskācija noteikta kā kriminālsoda veids, atbilstību Satversmei, Satversmes tiesa pievērsās jautājumam par to, vai tai ir iespējams un nepieciešams pēc savas iniciatīvas paplašināt iesniedzēja pieteikuma robežas. Satversmes tiesa secināja, ka iesniedzēja sniegtie juridiskie argumenti nebija pietiekami, lai tā varētu izvērtēt minēto Krimināllikuma vispārīgās daļas normu atbilstību Satversmei. Tādēļ ar 2011.gada 6.janvāra lēmumu tā izbeidza tiesvedību lietā.

24. Šis lēmums bija galīgs, un iesniedzējs vairs nevarēja iesniegt precizētu sūdzību, jo bija pagājuši vairāk nekā seši mēneši no dienas, kad viņu notiesājošais spriedums kļuva galīgs.

D. Izpilde

25. 2009.gada 13.novembrī tika izdots izpildu raksts attiecībā uz spriedumu, ar kuru iesniedzējs tika notiesāts par kukuļņemšanu. 2010.gada 18.februārī izpildu raksts tika nosūtīts izpildei tiesu izpildītājiem. Valdība

norādīja, ka tas, kura manta ir konfiscējama, tika noteikts, pamatojoties uz lēmumu, kas pieņemts pirmstiesas procesā, proti, attiecībā uz aresta uzlikšanu iesniedzēja mantai.

26. Pirmstiesas stadijā izmeklētājs noteica īpašuma tiesību ierobežojumus 11 nekustamajiem īpašumiem, uzliekot tiem arestu (skat. iepriekš 6.rindkopu).

27. Attiecībā uz vienu no šiem īpašumiem ierobežojums tika atcelts, jo šis īpašums bija jāizmanto, lai nodrošinātu tiesas sprieduma, ar kuru noteikta parāda, kas bija radies saistībā ar iepriekšējām juridiskām saistībām, atmaksa, izpildi.

28. Attiecībā uz četriem no šiem īpašumiem īpašuma tiesības tika noteiktas valstij drīz pēc kriminālprocesa pabeigšanas.

29. Attiecībā uz atlikušajiem sešiem īpašumiem iesniedzēja ģimenes locekļi uzsāka vairākus civilprocesus, kuros tika apstrīdētas iesniedzēja tiesības uz šiem īpašumiem. Lai arī dažas no šīm prasībām tika apmierinātas, pēc ģenerālprokurora iesniegtā protesta Augstākās tiesas Senāts spriedumus atcēla. Atkārtoti izskatot lietu, lielākā daļa iesniedzēja ģimenes locekļu prasību tika noraidītas. Attiecībā uz vēl četriem no šiem īpašumiem īpašuma tiesības valstij tika nodotas 2014., 2018. un 2019.gadā.

30. Tiesai nav sniegta aktuāla informācija attiecībā uz vēl divu īpašumu statusu.

II. PIEMĒROJAMIE NACIONĀLIE TIESĪBU AKTI UN PRAKSE

A. Satversme

31. Satversmes 105.pants aizsargā tiesības uz īpašumu un ir izteikts šādā redakcijā:

“Ikvienam ir tiesības uz īpašumu. Īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm. Īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu. Īpašuma piespiedu atsavināšana sabiedrības vajadzībām pieļaujama tikai izņēmuma gadījumos uz atsevišķa likuma pamata pret taisnīgu atlīdzību.”

B. Krimināllikuma vispārīgā daļa

32. Krimināllikuma 36.panta otrās daļas 1.punkts paredz, ka viens no papildsodiem, ko var piemērot pēc notiesāšanas, ir mantas konfiskācija.

33. Krimināllikuma 42.pantā iekļauti turpmāki noteikumi par mantas konfiskācijas sodu. Laikā, kad stājās spēkā spriedums pret iesniedzēju, šī norma noteica:

“(1) Mantas konfiskācija ir notiesātā īpašumā esošās mantas vai tās daļas piespiedu bezatlīdzības atsavināšana valsts īpašumā. Mantas konfiskāciju var noteikt kā pamatsodu vai papildsodu. Var konfiscēt arī notiesātā īpašumā esošu mantu, ko tas nodevis citai fiziskajai vai juridiskajai personai.

(2) Mantas konfiskāciju var noteikt tikai šā likuma sevišķajā daļā paredzētajos gadījumos.

(3) Tiesa, nosakot daļēju mantas konfiskāciju, konkrēti norāda, kāda manta konfiscējama. Tiesa, nosakot mantas konfiskāciju par noziedzīgu nodarījumu pret satiksmes drošību, piemēro daļēju mantas konfiskāciju un attiecina to uz transportlīdzekli. Tiesa, nosakot mantas konfiskāciju par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvniekiem, piemēro daļēju mantas konfiskāciju un attiecina to uz dzīvniekiem.

(4) Likums nosaka to notiesātajam vai viņa apgādībā esošajām personām nepieciešamo mantu, kas nav konfiscējama.”

34. Apskatāmajā laikā Krimināllikuma 42.panta ceturtajā daļā minētais “likums” vēl nebija pieņemts. Manta, kas nav konfiscējama, tika noteikta tiesību aktā, kas stājās spēkā 2013.gada 16.maijā.

35. Ar 2012.gada 13.decembra grozījumiem Krimināllikumā, kas stājās spēkā 2013.gada 1.aprīlī, mantas konfiskācijas regulējums tika būtiski mainīts. Cita starpā, tika grozīta 42.panta trešā daļa, attiecinot tiesas pienākumu norādīt, kāda manta ir konfiscējama, uz visām situācijām, kad tiek noteikta mantas konfiskācija (sīkāku informāciju skatīt zemāk 41.-42.rindkopā).

36. Krimināllikuma 49.pants regulē tiesas brīvību piemērot vieglāku sodu nekā to paredz Krimināllikums. Tajā teikts, ka tiesa var noteikt sodu, kas ir zemāks par minimālo robežu, tikai tad, ja ir konstatēti divi vai vairāki atbildību mīkstinoši apstākļi un nav atbildību pastiprinošu apstākļu. Lai tiesa neuzliktu obligātu papildsodu, ir jāievēro tie paši kritēriji.

C. Krimināllikuma sevišķā daļa

37. Krimināllikuma 320.pants paredz kriminālatbildību par kukuļņemšanu. Laikā, kad to piemēroja iesniedzējam, tas bija izteikts šādi:

“(1) Par kukuļa pieņemšanu ..., –

Soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz astoņiem gadiem, konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas.

(2) Par tādām pašām darbībām, ja tās izdarītas atkārtoti vai lielā apmērā vai ja kukulis pieprasīts, –

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku no trim līdz desmit gadiem, konfiscējot mantu.”

D. Sodu izpildes kodekss

38. Apskatāmajā laikā Sodu izpildes kodeksa 144.pants regulēja mantas konfiskācijas sodu izpildi. Tas paredzēja:

“Konfiscējama ir tā manta, kas norādīta tiesas spriedumā un iekļauta mantas aprakstes aktā kā notiesātajam piederošā manta.

Personas, kuras apstrīd mantas aprakstes aktā norādītās mantas piederību notiesātajam, var iesniegt prasību tiesā likumā noteiktajā kārtībā.

Nav konfiscējami notiesātajam un viņa apgādībā esošajām personām piederošie pirmās nepieciešamības priekšmeti un uzturlīdzekļi.”

E. Kriminālprocesa likums

39. Kriminālprocesa likuma 361.panta astotā daļa aizliedz uzlikt arestu būtiskiem (“pirmās nepieciešamības”) priekšmetiem, ko lieto persona, kuras mantai tiek uzlikts arests, tās ģimenes locekļi vai apgādībā esošās personas. Šis aizliegums neattiecas uz noziedzīgi iegūtu mantu vai citu ar noziedzīgo nodarījumu saistītu mantu. Pilns šādu priekšmetu saraksts ir norādīts Kriminālprocesa likuma 1.pielikumā. Tas paredz:

“Arestam nav pakļauta šāda... manta:

1. Mājas iekārta, mājturības priekšmeti un apģērbs, kas nepieciešams apsūdzētajam, viņa ģimenei un personām, kuras atrodas viņa apgādībā.
2. Pārtikas produkti, kas nepieciešami apsūdzētā un viņa ģimenes iztikai.
3. Nauda, kuras kopsumma nepārsniedz vienu minimālo mēneša darba algu apsūdzētajam un katram viņa ģimenes loceklim, ja tas ir bijis apsūdzētā apgādībā un tam nav citu ienākumu.
4. Kurināmais, kas nepieciešams ģimenei ēdiena gatavošanai un dzīvojamās telpas apsildīšanai.
5. Tehnika un darbarīki, kas nepieciešami apsūdzētajam uzņēmējdarbības vai profesionālās darbības turpināšanai, izņemot gadījumus, kad uzņēmums atzīts par maksātnespējīgu vai apsūdzētajam ar tiesas spriedumu krimināllietā atņemtas tiesības uz zināmu nodarbošanos.
6. Personām, kuru nodarbošanās ir lauksaimniecība, – viena govs, tele, kaza, aita, cūka, mājputni un sīklopi, lopbarība minēto dzīvnieku pabarošanai līdz jaunas lopbarības ievākšanai vai lopu dzīšanai ganībās, kā arī sēkla un stādāmais materiāls.”

40. Laikā, kad mantas, kas nav konfiscējama, saraksts vēl nebija pieņemts, pēc analogijas tika piemērots Kriminālprocesa likuma 1.pielikumā iekļautais saraksts.

F. Satversmes tiesas turpmākais nolēmums

41. Jauno regulējumu, kas pieņemts pēc iesniedzēja lietas (skat. iepriekš 35.rindkopu), Satversmes tiesā 2014.gadā (lieta Nr.2014-34-01) apstrīdēja R.K. Šajā lietā pieteikuma iesniedzējs apstrīdēja Krimināllikuma 36.panta otrās daļas 1.punkta un 42.panta, kā arī Krimināllikuma sevišķās daļas, kurā noteikts konfiskācijas sods par krāpšanu, satversmību. Ar 2015.gada 8.aprīļa spriedumu Satversmes tiesa atzina, ka apstrīdētās tiesību normas redakcijā pēc grozījumu izdarīšanas atbilst tiesībām uz īpašumu. Spriedums ietvēra šādu pamatojumu:

“14.2.Atbilstoši Krimināllikuma regulējumam, kas bija spēkā līdz 2013.gada 1.aprīlim, mantas konfiskācija kā soda veids varēja tikt attiecināta uz visu notiesātās personas mantu (ar zināmiem izņēmumiem, kas izrietēja no tiesu prakses). 2013.gada 1.aprīlī spēkā stājās grozījumi Krimināllikumā, ar kuriem tika būtiski grozīts mantas konfiskācijas tiesiskais regulējums. Ar tiem likumdevējs sašaurināja to noziedzīgo nodarījumu loku, par kuriem mantas konfiskācija vispār var tikt piemērota ... Turklāt tiesām atvēlēta plašāka rīcības brīvība mantas konfiskācijas piemērošanā.

Saskaņā ar Krimināllikuma 42.panta pirmo un otro daļu, ... mantas konfiskācijas piemērošana vairs nav obligāta. Tādējādi tiesa, nosakot sodu par izdarīto noziedzīgo nodarījumu, mantas konfiskāciju var nepiemērot.

Savukārt Krimināllikuma 42.panta trešā daļa uzliek par pienākumu tiesai, nosakot mantas konfiskāciju, konkrēti norādīt, kāda manta konfiscējama. Mantas konfiskācija vairs nav obligāti attiecināma uz visu notiesātās personas mantu, bet gan piemērojama samērīgi ar noziedzīgā nodarījuma radīto kaitējumu un citiem soda piemērošanas principiem.”

42. Spriedumā arī teikts, ka saskaņā ar Krimināllikuma 42.panta ceturtās daļas prasībām tagad ir pieņemts mantas, kas nav konfiscējama, saraksts, un tas stājas spēkā 2013.gada 16.maijā (skat. iepriekš 34.rindkopu). Satversmes tiesa uzskatīja, ka šis saraksts ir jāizvērtē kopsakarā ar jauno pienākumu konkrēti norādīt, kāda manta ir konfiscējama. Tā tālāk atzīmēja:

“14.3. Šobrīd spēkā esošais Krimināllikuma regulējums precīzi nosaka, par kādu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu mantas konfiskācija var tikt piemērota. Turklāt ir noteiktas mantas konfiskācijas kā soda veida piemērošanas robežas, no vienas puses, ļaujot tiesai mantas konfiskāciju vispār nepiemērot un, no otras puses, nosakot mantu, kura nevar tikt konfiscēta. Šāds tiesiskais regulējums ļauj personai izprast, kāda ir mantas konfiskācijas kā soda veida minimālā un maksimālā robeža.”

JURIDISKAIS ASPEKTS

I. KONVENCIJAS 1.PROTOKOLA 1.PANTA IESPĒJAMĀIS PĀRKĀPUMS

43. Atsaucoties uz 1.Protokola 1.pantu, iesniedzējs sūdzējās par to, ka mantas konfiskācijas sods, kā rezultātā tika konfiscēts viņa likumīgi iegūtais īpašums, radīja nesamērīgu iejaukšanos viņa tiesībās uz īpašumu. Viņš atsaucās arī uz 6.pantu attiecībā uz Satversmes tiesas pamatojumu un secinājumiem. Būdamā lietas faktisko apstākļu juridiskā raksturojuma noteicēja, Tiesa uzskata, ka šī sūdzība ir jāizskata tikai no 1.Protokola 1.panta skatupunkta, kas noteic:

“Jebkurai fiziskai vai juridiskai personai ir tiesības uz sava īpašuma izmantošanu. Nevienam nedrīkst atņemt viņa īpašumu, izņemot, ja tas notiek publiskajās interesēs un apstākļos, kas noteikti ar likumu un atbilst vispārējiem starptautisko tiesību principiem.

Iepriekšminētie noteikumi neierobežo valsts tiesības pieņemt likumus, kādus tā uzskata par nepieciešamiem, lai kontrolētu īpašuma izmantošanu saskaņā ar vispārējām interesēm vai lai nodrošinātu nodokļu vai citu maksājumu vai sodu samaksu.”

A. Pieņemamība

1. Pušu apsvērumi

44. Valdība atsaucās uz vairākiem pamatiem, kādēļ sūdzība nebūtu pieņemama izskatīšanai. Pirmkārt, viņi apgalvoja, ka sūdzība bija

nepieņemama izskatīšanai *ratione personae*, jo iesniedzējs sūdzējās par konfiskācijas soda ietekmi uz viņa ģimenes locekļiem, no kuriem neviens nebija iesniedzis sūdzību Tiesā. Otrkārt, iesniedzējs nebija izsmēlis nacionālos tiesību aizsardzības līdzekļus, jo viņš varēja iesniegt pieteikumu Satversmes tiesā vēl krimināllietas izskatīšanas tiesā laikā. Tas būtu apturējis kriminālprocesu uz viņa konstitucionālās sūdzības izskatīšanas laiku. Treškārt, iesniedzējs ļaunprātīgi izmantoja individuālās sūdzības iesniegšanas tiesības, jo nebija informējis Tiesu par iepriekš minētajiem civilprocesi (skat. iepriekš 29.rindkopu). Ceturtkārt, iesniedzēju nevarēja uzskatīt par iespējama Konvencijas pārkāpuma upuri, jo septiņi no viņa īpašumiem nebija konfiscēti un līdz ar to pilnīga viņa īpašuma konfiskācija, par kuru bija iesniegta sūdzība, nebija notikusi.

45. Iesniedzējs atbildēja, ka trešo personu interešu aizskārums bija viņa mantas konfiskācijas sekas un soda nesamērīgā rakstura ilustrējums. Saistībā ar iebildumu par tiesību aizsardzības līdzekļu neizsmelšanu iesniedzējs norādīja, ka sūdzība Satversmes tiesā kriminālprocesa laikā vai arī pēc tā pabeigšanas nav tiesību aizsardzības līdzeklis, kas būtu jāizsmēļ saskaņā ar Konvencijas 35.panta 1.punktu. Attiecībā uz upura statusu iesniedzējs uzsvēra, ka viņa sūdzība nebija par kāda konkrēta īpašuma konfiskāciju, bet gan par to, ka viņam piemērotais konfiskācijas sods pats par sevi ir pretrunā 1.Protokola 1.pantam. Šo pašu iemeslu dēļ viņš uzskatīja, ka informācija par civilprocesi attiecībā uz konkrētiem īpašumiem izskatāmajā lietā nav būtiska. Jebkurā gadījumā viņš būtu informējis Tiesu par šiem procesiem, kad lieta būtu nosūtīta Valdībai.

46. Savos papildu apsvērumos un apsvērumos par taisnīgas atlīdzības prasību Valdība izvirzīja vēl vienu argumentu par tiesību aizsardzības līdzekļu neizsmelšanu, atsaucoties uz aktīviem civilprocesi par konkrētiem īpašumiem, kas piederēja iesniedzējam (skat. iepriekš 29.rindkopu).

2. Tiesas izvērtējums

47. Tiesa atzīmē, ka pēc notiesāšanas iesniedzējs tika sodīts, pamatojoties uz spriedumu, ar kuru viņam tika piespriesta mantas konfiskācija, un šis spriedums bija stājies spēkā. Laikā, kad Valdība iesniedza savus apsvērumus, šī soda rezultātā iesniedzējs bija zaudējis īpašuma tiesības uz četriem nekustamajiem īpašumiem. Pēc tam viņš zaudēja īpašuma tiesības uz vēl četriem īpašumiem. Tiesa nav informēta par atlikušo divu īpašumu statusu. Līdz ar to Tiesa noraida Valdības argumentus attiecībā par to, ka sūdzība nebūtu pieņemama izskatīšanai neatbilstības *ratione personae* vai upura statusa trūkuma dēļ. Tiesa atzīmē arī to, ka, lai gan argumenti par konfiskācijas ietekmi uz iesniedzēja ģimenes locekļiem bija izteikti viņa konstitucionālajā sūdzībā, tie netika izvirzīti viņa iesniegumā Tiesā.

48. Jautājums par to, vai sūdzība Satversmes tiesā ir tiesību aizsardzības līdzeklis, kas jāizsmēļ, jebkurā konkrētā gadījumā ir atkarīgs no iespējamās

iejaukšanās avota – ja iespējamais Konvencijas tiesību pārkāpums izriet no Latvijas normatīvajā regulējumā ietvertas tiesību normas, principā ir jāvērsas Satversmes tiesā (skat. *Ēcis pret Latviju*, Nr.12879/09, 49.rindkopa, 2019.gada 10.janvāris, un pretstatā *Šmits pret Latviju*, Nr.22493/05, 61.rindkopa, 2017.gada 27.aprīlis). Pēc veiksmīgas konstitucionālās sūdzības izskatīšanas iesniedzējiem ir tiesības pieprasīt, lai atjauno pret viņiem vērsto kriminālprocesu un pieņem jaunu nolēmumu. Atjaunotajā tiesvedībā nacionālajām tiesām ir saistoši Satversmes tiesas secinājumi (skat. *Larionovs un Tess pret Latviju* (lēmums), Nr.45520/04 un 19363/05, 166.rindkopa, 2014.gada 25.novembris).

49. Izskatāmajā lietā iesniedzēja sūdzība attiecas uz konfiskācijas sodu, kā tas noteikts nacionālajos tiesību aktos, it īpaši uz tā obligāto un vispārējo raksturu. Attiecībā uz šo sūdzību Satversmes tiesa bija efektīvs tiesību aizsardzības līdzeklis, kas bija jāizmēģina saskaņā ar Konvencijas 35.panta 1.punktu. To secinot, Tiesa nesaskata iemeslu uzskatīt, ka iesniedzējs nav izsmēģinājis šo tiesību aizsardzības līdzekli tikai tāpēc, ka nav to izmantojis pirms kriminālprocesa pabeigšanas. Iesniedzējs savlaicīgi iesniedza konstitucionālo sūdzību, uz kuras pamata Satversmes tiesa ierosināja lietu. Iespējama kriminālprocesa pagaidu apturēšana nebūtu ietekmējusi jautājumu, par kuru iesniedzējs iesniedza sūdzību. Tādēļ šis arguments par tiesību aizsardzības līdzekļu neizmēģināšanu tiek noraidīts. Tiesa atzīmē, ka Valdība nav izvirzījusi nevienu citu argumentu saistībā ar Satversmes tiesu kā tiesību aizsardzības līdzekli, kas nebūtu izsmēģināts.

50. Attiecībā uz Valdības iebildumu par tiesību aizsardzības līdzekļu neizmēģināšanu saistībā ar civilprocesi par īpašuma tiesībām uz atsevišķiem īpašumiem Tiesa norāda, ka saskaņā ar Tiesas reglamenta 55.punktu Līgumslēdzējai pusei, kas ir atbildētāja konkrētā lietā, visi argumenti, kāpēc sūdzība nebūtu pieņemama izskatīšanai, ciktāl to pieļauj iebildumu raksturs un apstākļi, ir jāizvirza rakstveida vai mutvārdu apsvērumos par iesnieguma pieņemamību izskatīšanai (skat. *Khlaifia u.c. pret Itāliju* [Lielā palāta], Nr.16483/12, 51.rindkopa, 2016.gada 15.decembris, un *N.C. pret Itāliju* [Lielā palāta], Nr.24952/94, 44.rindkopa, ECT, 2002-X). Šajā lietā Valdība pirmo reizi izvirzīja šo konkrēto iebildumu – par tiesību aizsardzības līdzekļu neizmēģināšanu vispārējās jurisdikcijas tiesās (civillietās) – savos papildu apsvērumos un apsvērumos par taisnīgas atlīdzības prasību. Valdība nesniedza nekādu skaidrojumu par kavējumu. No tā izriet, ka Valdībai nevar atsaukties uz šo kā apsvērumu, ka nav izsmēģināti tiesību aizsardzības līdzekļi.

51. Attiecībā uz Valdības argumentu, ka iesniedzējs ir ļaunprātīgi izmantojis savas tiesības iesniegt individuālo sūdzību, Tiesa piekrīt iesniedzējam, ka iepriekš minētie civilprocesi, kurus uzsāka iesniedzēja ģimenes locekļi, apstrīdot iesniedzēja īpašuma tiesības uz sešiem no arestētajiem īpašumiem, nebija izšķiroši attiecībā uz iesniedzēja sūdzību Tiesā. Proti, iesniedzēja sūdzības pamatā bija apstākļi, ka saskaņā ar nacionālajiem tiesību aktiem tiesas noteica visu viņa īpašumu konfiskāciju.

Tādējādi, pat ja tiktu konstatēts, ka kāds konkrēts nekustamais īpašums viņam nepieder, tas nebūtu ietekmējis lēmumu, ar kuru visi iesniedzējam piederošie īpašumi tika konfiscēti. Tāpēc, lai arī šīs tiesvedības sniedz svarīgu kontekstu iesniedzēja lietai, tas, ka viņš par tām Tiesu neinformēja pirms paziņojuma par lietu nosūtīšanas Valdībai, nav uzskatāms par viņa tiesību iesniegt individuālo sūdzību ļaunprātīgu izmantošanu.

52. Līdz ar to Tiesa noraida Valdības iebildumus. Tāpat Tiesa atzīmē, ka šī sūdzība nav acīmredzami nepamatota Konvencijas 35.panta 3.punkta (a) apakšpunkta izpratnē, un tā nav nepieņemama izskatīšanai citu iemeslu dēļ. Tāpēc tā ir jāatzīst par pieņemamu izskatīšanai pēc būtības.

B. Lietas būtība

1. Pušu apsvērumi

(a) Iesniedzējs

53. Iesniedzējs apgalvoja, ka likums, kas noteica konfiskācijas sodu, neatbilst likuma kvalitātes prasībām. Viņš atsaucās uz Satversmes tiesas 2011.gada 6.janvāra lēmumu, apgalvojot, ka Satversmes tiesa būtībā ir atzinusi, ka norma neatbilst Satversmei.

54. Proti, iesniedzējs sūdzējās, ka mantas konfiskācijas papildsods bija obligāts. Turklāt tas paredzēja visas notiesātās personas mantas konfiskāciju, un, pēc iesniedzēja domām, tiesām nebija nekādas rīcības brīvības, piemērojot šo sodu, un tām nebija tiesību noteikt daļēju konfiskāciju. Turklāt, ņemot vērā, ka sods tika piemērots neatkarīgi no īpašuma iegūšanas veida, iesniedzēja gadījumā soda rezultātā tika konfiscēts viņa tiesiski iegūtais īpašums. Iesniedzējs šādu sodu uzskatīja par nesamērīgu un neatbilstošu demokrātiskā sabiedrībā vadošajiem principiem.

55. Iesniedzējs uzsvēra, ka īpašuma konfiskācija kā kriminālsods tika pārņemts no Padomju Savienības, kur privātīpašums kā institūts nepastāvēja. Tiesiski iegūtas mantas konfiskācija bija raksturīga totalitārām un autoritārām pārvaldes sistēmām. Demokrātiskā sabiedrībā šāda rīcība jāuzskata par nepieņemamu un pretēju 1.Protokola 1.pantam, un šādai sabiedrībai konfiskācija būtu jāattiecinā tikai uz noziedzīgi iegūtu mantu.

56. Savos 2017.gada 1.februāra un 2019.gada 6.jūnija papildu apsvērumos iesniedzējs izvirzīja papildu sūdzības par konfiskācijas soda izpildi, it īpaši attiecībā uz īpašuma tiesību nodošanas laiku un konfiskācijas papildsoda turpmāku piemērošanu par spīti tam, ka termiņš attiecībā uz konfiskācijas izpildi jau bija iztecējis. Viņš sūdzējās arī par zaudējumiem, kuri radušies īpašuma tiesību nodošanas kavēšanās un ierobežojumiem, kas izrietēja no īpašuma aresta, rezultātā.

(b) Valdība

57. Valdība apgalvoja, ka konfiskācija ir uzskatāma par īpašuma izmantošanas kontroli 1.Protokola 1.panta otrās rindkopas izpratnē. Ierobežojums bija noteikts nacionālajos tiesību aktos, kas atbilda nepieciešamajām kvalitātes prasībām.

58. Proti, mantas konfiskācijas sods bija noteikts Krimināllikuma 42.pantā. 320.panta otrā daļa, kas tika piemērota iesniedzējam, nosaka šo sodu kā obligātu papildsodu noziegumam, par kuru iesniedzējs tika notiesāts. Turklāt Sodu izpildes kodeksa 144.pantā paredzēts, ka konfiscējamā manta ir jānorāda spriedumā un mantas aprakstes aktā. Atbilstoši Valdības apgalvotajam mantas aprakstes akts ir tāds pats dokuments kā pirmstiesas procesa laikā sagatavotais protokols par aresta uzlikšanu mantai. Valdība argumentēja, ka izmeklētājam vai citai kompetentai amatpersonai/iestādei bija netiešas tiesības noteikt konfiscējamo mantu, jo vispārējas konfiskācijas gadījumos var konfiscēt tikai iepriekš norādītu mantu. Turklāt Kriminālprocesa likuma 361.panta astotā daļa aizliedza konfiscēt pirmās nepieciešamības priekšmetus, kuri bija uzskaitīti Kriminālprocesa likuma 1.pielikumā.

59. Izskatāmajā lietā iesniedzēja manta, kas bija pakļauta konfiskācijai, bija norādīta izmeklētāja 2006.gada 25.septembra protokolā par aresta uzlikšanu mantai (skat. iepriekš 6.rindkopu). Atbilstoši Valdības teiktajam tā bija ierasta prakse neatkārtot šo sarakstu spriedumā, jo līdz izpildes brīdim situācija varētu būt mainījusies.

60. Konfiskācijas soda mērķis nebija atsavināt noziedzīgā ceļā iegūtu mantu, jo šis sods nebija saistīts ar īpašuma iegūšanas veidu. Tā vietā mērķis bija sodīt notiesāto, izmantojot materiālus līdzekļus. Tādējādi ierobežojuma leģitīmais mērķis bija valsts demokrātiskās iekārtas, sabiedrības drošības un citu personu tiesību aizsardzība.

61. Attiecībā uz samērīgumu Valdība norādīja, ka nacionālajām tiesām nebija pienākums piemērot šo sodu, ja tās konstatēja atbildību mīkstinošus apstākļus. Iesniedzēja gadījumā atbildību mīkstinoši apstākļi netika konstatēti. Valdība arī vērsa uzmanību uz nozieguma smagumu – iesniedzējs tika notiesāts par kukuļņemšanu lielā apmērā, kas saskaņā ar Krimināllikumu kvalificējams kā smags noziegums, par kuru viņam tika piespriests četru gadu brīvības atņemšanas sods. Turklāt, ievērojot, ka lieta bija saistīta ar mantas konfiskāciju, bija jāņem vērā īpašnieka uzvedība un vainas pakāpe, un tika norādīts, ka iesniedzējam bija centrālā loma noziedzīgajā nodarījumā, par ko viņš tika notiesāts. Konfiskācija kā sods bija nepieciešama, jo pretējā gadījumā iesniedzējs neievērotu likumu un neatturētos no turpmāku noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas. Valdība arī norādīja, ka iesniedzēja gadījumā faktiski konfiscēti bija tikai četri īpašumi. Tāpēc iesniedzējam uzlikto sodu nevar uzskatīt par visas viņa mantas konfiskāciju.

62. Valdība uzskatīja, ka, ņemot vērā valstu rīcības brīvību soda politikas jomā, iejaukšanās nebija nesamērīga ar izvirzīto leģitīmo mērķi.

2. Tiesas vērtējums

(a) Lietas tvērums

63. Visupirms Tiesa atzīmē, ka Tiesai nodotās lietas tvērumu, īstenojot individuālās sūdzības iesniegšanas tiesības, nosaka iesniedzēja sūdzība vai “prasība” (skat. *Radomilja un citi pret Horvātiju* [Lielā palāta], Nr.37685/10 un 22768/12, 108.-109.rindkopa un 120.-122.rindkopa, 2018.gada 20.marts). Tiesas ieskatā, jaunās sūdzības, ko iesniedzējs izvirzīja pēc tam, kad lieta bija nosūtīta Valdībai (skat. iepriekš 56.rindkopu), attiecas uz iepriekš neminētiem jautājumiem, un tās nav uzskatāmas par viņa sākotnējās sūdzības Tiesai papildināšanu. Līdz ar to Tiesa savā izvērtējumā tās neņems vērā (salīdzināt ar *Piryanik pret Ukrainu*, Nr.75788/01, 20.rindkopa, 2005.gada 19.aprīlis).

(b) Attiecināmie principi

64. Tiesa bieži ir norādījusi, ka 1.Protokola 1.pants ietver trīs atšķirīgus noteikumus, raksturojot tiesības izmantot īpašumu, regulējot īpašuma patvaļīgu atņemšanu un atzīstot valsts tiesības kontrolēt īpašuma izmantošanu (skat. citu autoritatīvu avotu starpā *G.I.E.M.S.R.L. un citi pret Itāliju* [Lielā palāta], Nr.1828/06 un 2 citi, 289.rindkopa, 2018.gada 28.jūnijs).

65. Ir plaši atzīts, ka iejaukšanās tiesībās uz īpašumu ir jānoteic ar likumu, tai jātiecas uz viena vai vairāku leģitīmo mērķu sasniegšanu un izraudzītajiem līdzekļiem jābūt samērīgiem ar leģitīmajiem mērķiem. Citiem vārdiem, Tiesai ir jānoskaidro, vai panākts taisnīgs līdzsvars starp vispārējām sabiedrības un skartā indivīda interesēm. Nepieciešamais līdzsvars netiks sasniegts, ja personai vai personām būs nācies uzņemties individuālu un pārmērīgu slogu (skat. *James un citi pret Apvienoto Karalisti*, 1986.gada 21.februāris, 50.rindkopa, A sērija Nr.98; *Waldemar Nowakowski pret Poliju*, Nr.55167/11, 47.rindkopa, 2012.gada 24.jūlijs; un *Andonoski pret Bijušo Dienvidslāvijas Maķedonijas Republiku*, Nr.16225/08, 31.rindkopa, 2015.gada 17.septembris).

66. Attiecībā uz prasību, ka iejaukšanai ir jābūt noteiktai ar likumu, Tiesa jau iepriekš ir secinājusi, ka juridiska pamata esība nacionālajos tiesību aktos pati par sevi nav pietiekama, lai atbilstu likumības principam. Juridiskajam pamatam ir jāasniedz noteikta kvalitāte, proti, tam jāatbilst tiesiskuma principam un jānodrošina garantijas pret patvaļu. No tā izriet, ka tiesību normām, uz kurām balstās iejaukšanās, jābūt ne tikai saskanīgām ar Līgumslēdzējas valsts nacionālajiem tiesību aktiem, ieskaitot konstitūciju, bet tām jābūt arī pietiekami pieejamām, precīzām un paredzamām to piemērošanā. Noteikums ir “paredzams”, ja tas nodrošina pasākumus aizsardzībai pret patvaļīgu valsts iestāžu iejaukšanos. Līdzīgi piemērojamajos tiesību aktos ir jānodrošina minimālās procesuālās garantijas, kas atbilst attiecīgā principa nozīmīgumam (skat. *Vistiņš un*

Perepjolkins pret Latviju [Lielā palāta], Nr.71243/01, 95.-97.rindkopa, 2012.gada 25.oktobris).

67. Turklāt, paturot prātā valsts iestāžu rīcības brīvību sodu politikas jomā, Tiesa tomēr ir atzinusi, ka finansiālās saistības, kas izriet no soda samaksas, var aizskart tiesības uz īpašumu, ja tās personai uzliek pārmērīgu slogu vai tās būtiski nelabvēlīgi ietekmē tās finansiālo stāvokli (skat. *Mamidakis pret Grieķiju*, Nr.35533/04, 45.rindkopa, 2007.gada 11.janvāris). Lai iejaukšanās būtu samērīga, tai jāatbilst pārkāpuma smagumam, un sankcijai jāatbilst nodarījuma smagumam, par kuru tā kā sods paredzēta (skat. *Grifhorst pret Franciju*, Nr.28336/02, 102.rindkopa, 2009.gada 26.februāris, *Gabrić pret Horvātiju*, Nr.9702/04, 39.rindkopa, 2009.gada 5.februāris, un *Ismayilov pret Krieviju*, Nr.30352/03, 38.rindkopa, 2008.gada 6.novembris). Turklāt 1.Protokola 1.pants noteic, ka tiesas procesam ir jānodrošina indivīdam saprātīga iespēja efektīvi apstrīdēt pasākumus, kas iejaucas šo tiesību īstenošanā, kompetentajās iestādēs (skat. *G.I.E.M. S.R.L. un citi*, citēts iepriekš, 302.rindkopa un tajā minētās atsaucēs).

(c) Šo principu piemērošana šajā lietā

68. Viņa notiesāšanas rezultātā iesniedzējam tika piemērots sods, kas paredzēja vispārēju viņa mantas konfiskāciju. Kaut arī spriedumā nebija norādīta konkrēta manta, kas bija pakļauta konfiskācijai, faktiski konfiskācija attiecās uz 10 no 11 nekustamajiem īpašumiem, kuriem pirmstiesas procesa laikā bija noteikts īpašuma tiesību ierobežojums. Kopš tā laika īpašuma tiesības uz astoņiem no šiem īpašumiem ir nodotas valstij. Tādējādi mantas konfiskācijas sods uzskatāms par iejaukšanos iesniedzēja tiesībās uz īpašumu.

69. Tiesa arī atzīmē, ka nav strīda par to, ka iesniedzējs šos īpašumus bija ieguvis tiesiski, un nav norādīts, ka šiem īpašumiem būtu kāda cita saistība ar izdarīto noziegumu. Līdz ar to šī lieta ir nošķirama no gadījumiem, kad konfiskāciju attiecināja uz noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem (*productum sceleris*) (skat. *Phillips pret Apvienoto Karalisti*, Nr.41087/98, ECT, 2001 VII; *Silickienē pret Lietuvu*, Nr.20496/02, 2012.gada 10.aprīlis; un *Gogitidze un citi pret Gruziju*, Nr.36862/05, 2015.gada 12.maijs), īpašumu, kura izcelsme tika prezumēta kā prettiesiska (skat. *Raimondo pret Itāliju*, 1994.gada 22.februāris, A sērija Nr.281-A; *Riela un citi pret Itāliju* (lēmums), Nr.52439/99, 2001.gada 4.septembris; un *Arcuri un citi pret Itāliju* (lēmums), Nr.52024/99, ECT, 2001-VII), īpašumu, kas bija noziedzīgā nodarījuma objekts (*objectum sceleris*) (skat. *AGOSI pret Apvienoto Karalisti*, 1986.gada 24.oktobris, A sērija Nr.108; *Sun pret Krieviju*, Nr.31004/02, 2009.gada 5.februāris; un *Ismayilov*, citēts iepriekš), vai īpašumu, ko izmantoja vai kuru bija paredzēts izmantot nozieguma izdarīšanai (*instrumentum sceleris*) (skat. *Andonoski*, citēts iepriekš; *B.K.M. Lojistik Tasimacilik Ticaret Limited Sirketi pret Slovēniju*, Nr.42079/12, 2017.gada 17.janvāris; un *S.C. Service Benz Com S.R.L. pret Rumāniju*,

Nr.58045/11, 2017.gada 4.jūlijs; skat. arī *Butler pret Apvienoto Karalisti* (lēmums), Nr.41661/98, ECT, 2002-VI).

70. Tā vietā šis pasākums tika piemērots visiem iesniedzējam piederošajiem īpašumiem neatkarīgi no to iegūšanas veida un jebkādas saistības ar kādu noziedzīgu nodarījumu. Tā mērķis bija preventīvs un sodošs, un tas bija paredzēts likumpārkāpēja sodīšanai, izmantojot materiālus līdzekļus. Tādējādi šis pasākums ir “sods” Konvencijas izpratnē un ietilpst 1.Protokola 1.panta otrās rindkopas tvērumā, kas cita starpā ļauj Līgumslēdzējām valstīm kontrolēt īpašuma izmantošanu, lai nodrošinātu soda samaksu (salīdzināt ar *Phillips*, 51.rindkopa; *Mamidakis*, 44.rindkopa, abi citēti iepriekš; un *Moon pret Franciju*, Nr.39973/03, 44.rindkopa, 2009.gada 9.jūlijs).

71. Tiesa uzskata, un pušu starpā nav strīda par to, ka šīs iejaukšanās pamatā bija Krimināllikuma 320.panta otrā daļa un citas normas, kas regulē mantas konfiskāciju kā papildsodu. Atsaucoties uz Satversmes tiesas secinājumiem, iesniedzējs apgalvoja, ka nacionālie tiesību akti neatbilst nepieciešamajām likuma kvalitātes prasībām. Viņš jo īpaši uzsvēra soda obligāto, vispārējo un nesamērīgo raksturu.

72. Izņemot gadījumus, kad bija vismaz divi atbildību mīkstinošie apstākļi un nebija atbildību pastiprinošo apstākļu, Valdība neapstrīdēja to, ka mantas konfiskācija kā papildsods ir obligāts. Attiecībā uz soda apmēru Valdība argumentēja, ka tas tika netieši noteikts procesa pirmstiesas stadijā. Tā būtībā norādīja, ka ierastā prakse bija neievērot nacionālajos tiesību aktos noteikto prasību, ka spriedumā jānorāda konfiscējamais īpašums. Tā vietā izpilde tika balstīta uz izmeklētāja lēmumu noteikt īpašumam ierobežojumus. Turklāt Valdība nepaskaidroja, vai tiesas, kuras izskatīja lietas, bija kompetentas izvērtēt šāda soda samērīgumu. Lai arī izskatās, ka nacionālā regulējuma teksts ļāva īpašuma konfiskāciju vērst tikai uz daļu no notiesātās personas īpašuma (skat. iepriekš 33.rindkopu), Tiesa norāda uz Satversmes tiesas secinājumiem, atbilstoši kuriem pastāvēja neskaidra un atšķirīga tiesu prakse attiecībā uz to kompetenci noteikt konfiscējamās mantas apmēru. Proti, tiesas bieži uzskatīja, ka tās varēja noteikt tikai visas mantas konfiskāciju, un rīkojās šādi arī tad, ja rezultātu varēja uzskatīt par nesamērīgu (skat. iepriekš 20.rindkopu).

73. Tiesa uzskata, ka gadījumos, kad regulējums atstāj tādu nenoteiktību par tiesu kompetenci, to nevar uzskatīt par paredzamu un tādu, kas nodrošinātu aizsardzību pret patvaļu. Šāda situācija var arī nopietni kavēt personas iespējas efektīvi izklāstīt savu lietu tiesai. Attiecībā uz soda obligāto raksturu Tiesa jau iepriekš ir secinājusi, ka obligāta mantas konfiskācija liedz personai iespēju izvirzīt savus argumentus un neatstāj izredzes uz labvēlīgu iznākumu (skat. *Andonoski*, 37.-38.rindkopa, un *G.I.E.M. S.R.L. un citi*, 303.rindkopa, abi citēti iepriekš, un salīdzināt ar *Denisova un Moiseyeva pret Krieviju*, Nr.16903/03, 61.-64.rindkopa, 2010.gada 1.aprīlis). Turklāt, ņemot vērā, ka precīzs soda apmērs tiek noteikts pirmstiesas procesā ar lēmumu, kuram, kā ir norādījusi Valdība, ir

cits mērķis (skat. iepriekš 58.rindkopu), to nevar uzskatīt par tādu, kas sniegtu saprātīgas iespējas personai izklāstīt savu lietu kompetentajām iestādēm.

74. Attiecībā uz vērtējuma apjomu, ko nacionālās tiesas sniedza iesniedzēja lietā, Tiesa atzīmē, ka netika sniegts individualizēts vērtējums par iesniedzējam piemēroto mantas konfiskācijas sodu. Spriedumos, ar kuriem iesniedzējs tika notiesāts, samērīguma analīze attiecās tikai uz viņa brīvības atņemšanu un nepievērsās mantas konfiskācijas papildsodam (skat. iepriekš 7.-8.rindkopu). Tiesas nevienā brīdī nenorādīja, kura manta konkrēti būtu konfiscējama, tāpēc nacionālo tiesu spriedumos soda apmērs netika noteikts. Nevienā brīdī netika analizēts nedz jautājums par to, vai konfiscējamās mantas apjoms atbilda nodarījuma smagumam, nedz arī tas, vai tas iesniedzējam uzlika pārmērīgu slogu. Tāpēc Tiesa uzskata, ka iepriekš minētie trūkumi regulējumā ierobežoja nacionālo tiesu sniegtā vērtējuma apjomu tiktāl, ka tas bija pārāk šaurs, lai apmierinātu “taisnīga līdzsvara” prasību, kas noteikta 1.Protokola 1.pantā, un tāpēc nenodrošināja iesniedzējam saprātīgu iespēju izklāstīt savu lietu kompetentajām iestādēm (salīdzināt ar *Paulet pret Apvienoto Karalisti*, Nr.6219/08, 67.-68.rindkopa, 2014.gada 13.maijs).

75. Šādos apstākļos Tiesa secina, ka nacionālais regulējums, uz kura pamata iesniedzējam tika piemērots konfiskācijas sods, nebija pietiekami skaidrs un paredzams, tas nesniedza nepieciešamās procesuālās garantijas un nenodrošināja aizsardzību pret patvaļu. Tāpēc ir pieļauts Konvencijas 1.Protokola 1.panta pārkāpums.

II. KONVENCIJAS 41.PANTA PIEMĒROŠANA

76. Konvencijas 41.pants nosaka:

“Ja Tiesa konstatē, ka ir noticis Konvencijas vai tās Protokolu pārkāpums, un ja attiecīgās Augstās Līgumslēdzējas Puses iekšējās tiesību normas paredz tikai daļēju šī pārkāpuma seku novēršanu, Tiesa, ja nepieciešams, cietušajai pusei piešķir taisnīgu atlīdzību.”

77. Iesniedzējs nepieprasīja taisnīgu atlīdzību. Attiecīgi Tiesa uzskata, ka nav pamata, lai viņam piešķirtu kādu kompensāciju.

ŠO IEMESLU DĒĻ TIESA VIENBALSĪGI

1. *Atzīt* sūdzību saistībā ar tiesībām uz īpašumu par pieņemamu izskatīšanai;
2. *Nolemj*, ka ir pārkāpts Konvencijas 1.Protokola 1.pants.

Sagatavots angļu valodā un atbilstoši Tiesas reglamenta 77.punkta 2. un 3.apakšpunktam rakstveidā paziņots 2020.gada 11.jūnijā .

Victor Soloveytchik
sekretāra vietnieks

Síofra O’Leary
priekšsēdētāja